

Sygn. akt V CSK 455/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa M. L.

przeciwko D. S. i R. S.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 lutego 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego R. S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 13 września 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 września 2013 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację pozwanego R. S. od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 5 marca 2013 r., którym zasądzono od tego pozwanego oraz od pozwanej D. S. solidarnie na rzecz powódki M. L. kwotę 112 476,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2011 r. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że pozwany dopuścił się względem powódki, jako darczyńcy, rażącej niewdzięczności poprzez brak szacunku i podejmowanie czynów godzących w jej dobra osobiste, co uzasadniało uwzględnienie żądania.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie art. 898 § 1 k.p.c., art. 381 w zw. z art. 228 § 2 k.p.c., art. 382 k.p.c., 177 § 1 pkt. 4 k.p.c., 233 k.p.c., 381 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego został oparty na przesłankach ujętych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Skarżący powołał się na występowanie następujących istotnych, jego zdaniem, zagadnień prawnych – „czy zasadnym jest wyciągnięcie przez sąd drugiej instancji ujemnych skutków procesowych w postaci pominięcia nowych dowodów, zgłoszonych w apelacji przez pozwanego, który w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji występował samodzielnie, gdyż sąd odmówił mu przyznania

pełnomocnika z urzędu i nie pouczył go o negatywnych konsekwencjach niezgłoszenia w terminie wniosków dowodowych” oraz „czy Sąd Apelacyjny miał obowiązek zawiesić postępowanie z urzędu, z uwagi na toczące się wobec pozwanego postępowanie karne, które dotyczyły okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, albowiem zakres ustaleń sądów karnych był tożsamy z zakresem ustaleń sądu w sprawie cywilnej”.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Skarżący powinien zagadnienie to precyzyjnie sformułować, wskazując przepis prawa, z którym jest związane i argumenty prawne, które prowadzą do powstania wątpliwości co do właściwego sposobu jego rozumienia lub stosowania w określonych, uogólnionych stanach faktycznych (zob. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002/1/11). Istotne zagadnienie prawne nie występuje, jeżeli Sąd Najwyższy w pewnej kwestii wyraził pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą ważne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu.

W myśl art. 381 k.p.c., sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje zapatrywanie, że celem art. 381 k.p.c. jest dążenie do koncentracji materiału procesowego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji; dlatego nowe fakty i dowody mogą być przez sąd drugiej instancji pominięte przede wszystkim wtedy, gdy strona ponosi winę, że ich nie przytoczyła wcześniej. Ponadto, przyjmuje się, że okoliczność, iż strona występowała przed sądem pierwszej instancji bez adwokata, nie stanowi samoistnej podstawy powołania się w apelacji na nowe fakty i dowody (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 r., CKN 1269/00, LEX nr 564704). Strona, która dopuszcza się zaniedbania w zakresie przysługującej jej inicjatywy dowodowej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, musi się liczyć z tym, że sąd

drugiej instancji jej wniosku dowodowego nie uwzględni (zob. wyrok Sądu N z dnia 17 kwietnia 2002 r., IV CKN 980/00, LEX nr 53922).

W literaturze i w orzecznictwie przyjmuje się, że strona wnioskująca przeprowadzenie dowodu w postępowaniu apelacyjnym powinna wykazać istnienie przyczyn określonych w art. 381 k.p.c., usprawiedliwiających jego powołanie dopiero przed sądem drugiej instancji. Sąd odwoławczy nie ma obowiązku badać z urzędu, dlaczego strona nie przytoczyła nowych faktów i dowodów w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Powołując nowe fakty i dowody, strona powinna zatem wykazać niemożność ich wcześniejszego przytoczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1998 r., I CKN 678/97, Prok. i Pr., 1999, nr 5, poz. 40, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1936 r., C III 981/34, Zb. Orz. 1937, poz. 58).

Odnosząc się do kwestii nieudzielenia stosownych pouczeń, o negatywnych konsekwencjach niezgłoszenia wniosków dowodowych w terminie, przywołać trzeba stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 9 stycznia 2012 r., III UZ 30/11 (LEX nr 1130397), iż pojęcie „uzasadnionej potrzeby” z art. 5 k.p.c. nie zostało zdefiniowane w kodeksie postępowania cywilnego. Dlatego też sądowi pozostawiono ocenę, czy w konkretnej sprawie taka potrzeba istnieje. Udzielanie pouczeń jest więc uzasadnione wówczas, gdy sąd stwierdzi, że strona jest nieporadna, gdy napotyka na niezależne od niej trudności lub przeszkody, które mogłyby prowadzić do niekorzystnego dla niej wyniku sprawy. Także w postanowieniu z dnia 15 września 2011 r., II CZ 53/11 (LEX nr 1001289) Sąd Najwyższy zaprezentował stanowisko, iż z art. 5 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku do udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez zawodowego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia musi być w danej sytuacji uzasadnione, zależy od oceny i uznania sądu. Jak przy tym wynika z dowodu doręczenia, pozwany otrzymał pouczenie wymagane przez art. 206 § 2 k.p.c.

Należy wskazać, że w orzecznictwie i doktrynie nie budzi wątpliwości, że zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. następuje z urzędu, ale ma w zasadzie fakultatywny charakter. Zawieszenie powinno być uzasadnione względami celowości. Art. 177 k.p.c., dający sądowi możliwość

zawieszenia postępowania w określonych wypadkach, nie oznacza pozostawienia kwestii zawieszenia do dowolnego uznania sądu. Przeciwnie, nakłada na sąd obowiązek rozważenia wszystkich okoliczności i podjęcia decyzji w konkretnej sytuacji celowej. Zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. jest jednak uzasadnione tylko wtedy, gdy ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej. Przyjmuje się, że ustalenie czynu karnego może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej, jeżeli odpowiedzialność cywilna nie jest oparta na innych podstawach niż z czynu niedozwolonego, a materiał dowodowy nie pozwala wydać wyroku uwzględniającego powództwo, lecz nie można wykluczyć możliwości wydania wyroku skazującego, którego ustaleniami sąd w postępowaniu cywilnym byłby związany na podstawie art. 11 k.p.c. (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 16 października 1951 r., C 1268/51, NP. 1952, nr 6, s. 38, z dnia 31 maja 1960 r., 2 CZ 26/60, RPEiS 1961, nr 7-8, s. 373, z dnia 5 listopada 1968 r., I PZ 60/68, OSNCP 1969, nr 6, poz. 117, z dnia 30 sierpnia 1983 r., IV PZ 34/84, OSNCP 1984, nr 2-3, poz. 43, z dnia 10 lipca 2002 r., II CKN 826/00, niepubl., z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 137/03, niepubl. i z dnia 21 lutego 2007 r., I CSK 412/06, niepubl.). Pozwany przez przedstawienie tego zagadnienia zmierza w istocie do zakwestionowania decyzji Sądu Apelacyjnego o niezawieszeniu z urzędu postępowania w rozpoznawanej sprawie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w sprawach karnych sygn. akt XVI K [...] oraz XVI K [...]. Fakt kierowania gróźb karalnych wobec powódki zostały objęte ustaleniami Sądu Apelacyjnego.

Skargi nie można było również uznać za oczywiście uzasadnioną. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m. in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., sygn. akt I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2003 r., sygn. akt V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawrzeć wyodrębniony wywód prawny

wskazujący w czym wyraża się „oczywistość” naruszenia prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 r., sygn. akt I CZ 64/08, nie publ.; z dnia 9 czerwca 2008 r., sygn. akt II UK 37/08, nie publ.; z dnia 19 grudnia 2001 r., sygn. akt IV CZ 200/01, nie publ.). Tego rodzaju argumentów, przekonujących z narzucającą się siłą, że skarga rokuje duże szanse na jej uwzględnienie, pozwany nie przytoczył.

Na marginesie stwierdzić należy, że konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w którym z analogicznym uzasadnieniem powołano przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. zawiera logiczną sprzeczność. Jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 2891/13, nie publ. i z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, nie publ.).

Okoliczności sprawy nie wskazują przy tym, by zachodziły inne okoliczności uzasadniające przyjęcie tej skargi do rozpoznania.

Z przytoczonych względów należało odmówić jej przyjęcia do merytorycznego rozpatrzenia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).